

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

Волохова І.С

“ ____ ” _____ 2018 р.

ВИПУСКНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавра

зі спеціальності «Фінанси та кредит»

за темою:

**«Податок на доходи фізичних осіб та його місце в системі регулювання
доходів населення»**

Виконавець

Студент фінансово-економічного
факультету

Міхнюк Максим Олегович

_____
/підпис/

Науковий керівник

к.е.н., ст.викладач

(науковий ступінь, вчене звання)

Коцюрубенко Г.М

(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Одеса 2018

АНОТАЦІЯ

випускної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавра

Міхнюка Максима Олеговича

«Податок на доходи фізичних осіб та його місце в системі регулювання
доходів населення»

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2018 рік

В даній роботі розглянуто теоретичні засади справляння податку на доходи фізичних осіб, нормативно-правове регулювання стягнення податку, проаналізовано вплив податку на доходи фізичних осіб на обсяги і структуру доходів бюджету України. Дано оцінку соціальній ролі податку. Узагальнено світовий досвід справляння податку на доходи фізичних осіб і надано пропозиції щодо покращення механізму стягнення податку в Україні.

ANNOTATION

graduation work for obtaining an educational degree of a bachelor's degree

Mikhniuk Maksym Olegovich

«Income tax on individuals and their place in the system of income regulation of
the population»

Odessa national economic university

Odessa, 2018

In this work, the theoretical principles of collecting the tax on personal incomes, the legal regulation of tax collection are considered, the impact of the tax on incomes of individuals on the volumes and structure of revenues of the budget of Ukraine is analyzed. An assessment of the social role of the tax is given. The world experience in collecting personal income tax is summarized and proposals are made to improve the tax collection mechanism in Ukraine.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ	6
1.1. Економічна сутність податку на доходи фізичних осіб.....	6
1.2. Історія виникнення та подальший розвиток податку на доходи фізичних осіб.....	11
1.3. Законодавче регулювання стягнення податку на доходи фізичних осіб..	20
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ РОЛІ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ, ЗА 2012-2017 РР.....	28
2.1. Вплив податку на доходи фізичних осіб на формування дохідної частини Зведеного бюджету України, 2012-2017 рр.	28
2.2. Оцінка соціального значення податку на доходи фізичних осіб в Україні, 2012-2017 рр.....	40
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ СТЯГНЕННЯ ПОДАТКУ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ У РЕГУЛЮВАННІ ДОХОДІВ НАСЕЛЕННЯ В УКРАЇНІ.....	45
3.1. Світова практика стягнення ПДФО та можливості її впровадження в Україні.....	45
3.2. Напрямки підвищення ефективності ролі податку на доходи фізичних осіб у регулюванні доходів населення.....	52
ВИСНОВОК.....	59
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	62
ДОДАТКИ.....	67

ВСТУП

Податкова система України завжди відзначалась низькою ефективністю. Багаточисленні спроби реформувати цей основний механізм впливу на соціально-економічний розвиток країни залишаються недосконалими і викликають багато запитань. Чинні підходи до політики оподаткування не забезпечують адекватного здійснення фіскальної, регуляторної, розподільчої та стимулюючої функцій податків. Державний та місцеві бюджети регулярно відчують дефіцит коштів. Податкові надходження до скарбниці не відзначаються стабільністю. У суспільстві спостерігається дуже великий рівень диференціації за доходами населення. Податки не стимулюють розвитку економіки, а радше заганяють її в тінь.

Актуальність досліджуваної теми полягає в тому, що податок на доходи фізичних осіб трансформується, зазнає перетворень, вдосконалюється та є одним з найбільших джерел податкових надходжень країни, а також важелем державного регулювання економіки.

Метою дослідження є аналіз ролі податку на доходи фізичних осіб на формування доходів бюджету країни, оцінка соціального значення податку та надання рекомендації щодо покращення системи функціонування ПДФО в Україні при регулюванні доходів населення.

Завдання полягають у наступному:

- 1) визначити економічну сутність податку на доходи фізичних осіб;
- 2) дослідити історичні етапи розвитку та законодавчу базу податку на доходи фізичних осіб;
- 3) проаналізувати вплив податку на доходи фізичних осіб на доходи бюджетів країни;
- 4) оцінити соціальне значення податку на доходи фізичних осіб;
- 5) розглянути світову практику справляння податку на доходи фізичних осіб та можливості впровадження в Україні;
- 6) запропонувати напрямки підвищення ролі податку на доходи фізичних осіб.

Об'єктом дослідження є процес стягнення податку на доходи фізичних осіб.

Предметом є фінансово-економічні відносини, які виникають у процесі справляння податку на доходи фізичних осіб та формування доходів бюджету України.

Інформаційною базою слугували: наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених з теорії, діючі законодавчі акти України, такі як Податковий кодекс та Бюджетний кодекс України, навчально-методичні посібники з податкової системи та основ теорії оподаткування, матеріали Казначейства України, Міністерства фінансів, а також науково-практичних конференцій, періодичні видання, Інтернет ресурси.

ВИСНОВОК

Податки – це фінансова категорія, яка впливає на економічні явища та процеси розвитку суспільства. Вони є обов'язковою складовою кожної держави, незважаючи на обрану в країні форму правління та напряму її розвитку. Сутність податків проявляється через їх функції –фіскальну та регулюючу. Розрізняють велику кількість різноманітних податків, поміж яких можна виокремити класифікацію в залежності від рівня встановлення податку: загальнодержавні та місцеві податки і збори.

ПДФО є обов'язковим компонентом податкової системи кожної країни. Він є невід'ємною часткою державного механізму та відіграє одну з найважливіших ролей при формуванні дохідної частини бюджету. Надходження від ПДФО до бюджету країни є дуже вагомими та поступаються лише ПДВ. Але, за весь час існування податку з доходів фізичних осіб утворилася низка проблем, які погіршують ефективність цього податку.

Отже, на нашу думку, головне призначення податку з доходів фізичних осіб полягає, по-перше, у наповненні бюджету країни для виконання поставлених перед нею завдань та функцій, які в свою чергу мають на меті гарантування соціальної-економічної рівності громадян країни, а також подальшого економічного розвитку.

Система оподаткування доходів фізичних осіб формується з податків на доходи, елементи яких (суб'єкт, об'єкт, джерело, податковий період, одиниця оподаткування, податкові ставки, пільги, податкова база, порядок обчислення податку, звітний період, способи та порядок сплати податку) формуються на основі принципів оподаткування з урахуванням впливу зовнішніх факторів.

У структурі доходів бюджету податок на доходи фізичних осіб посідає сьогодні одну з провідних позицій. Протягом 2012-2016 років спостерігаємо позитивну тенденцію у збільшенні обсягів ПДФО в абсолютному вимірі. Але якщо розглядати частку ПДФО у доходах Зведеного бюджету, ВВП, податкових надходженнях, у складі прямих податків, то ми спостерігаємо

зниження у деяких роках. В залежності від того де ми визначаємо частку, зниження пов'язано зі збільшенням обсягів інших податків. А надходження тих, в свою чергу, пов'язано зі збільшенням ставок наприклад, або навпаки зі зниженням ставок, що призвело до виводу з тіні тих податків. Надходження ПДФО у 2015-2016 роках зазнали дуже великих змін, які були пов'язані із зміною перерозподілу доходів між Державним та місцевими бюджетами, тобто частковим зарахуванням цього податку до Державного бюджету.

Також у роботі розглядалася існуюча система податкових соціальних пільг, тобто соціальна частина стягнення ПДФО. Був проведений аналіз динаміки ефективної ставки та продуктивності ПДФО в Україні. Ефективна ставка повинна бути приближена максимально до номінальної ставки, яка встановлена згідно з Податковим кодексом. Аналіз нам дав змогу зрозуміти, що ефективна ставка є низкою через велику кількість пільг, що спричиняє несплату частини доходів. Щодо продуктивності ПДФО: вона зростає з кожним роком, що є позитивною тенденцією, яка свідчить про те, що ефективна ставка наближається до номінальної.

За кордоном одне з найважливіших місць у економічному зрості, забезпеченні стабільності та соціальної справедливості займає саме податок на доходи фізичних осіб. Але, на відміну від України, його основне призначення полягає зовсім не в наповненні бюджету, а в стимулюванні інвестиційної активності. Податкові ставки на доходи фізичних осіб відіграють фіскальну функцію. Справедливість в оподаткуванні тут оцінюється зовсім не за тим, хто скільки сплачує податків. Держава більше зацікавлена у тому, скільки грошей залишиться у населення після сплати всіх податків. Тому, з врахуванням досвіду інших країн були запропоновані деякі пропозиції:

1. шляхом розширення шкали податкових ставок та збільшення ступеню її прогресії. Такі заходи мають бути спрямовані на вирівнювання між різними класами громадян країни через перенесення податкового тиску на більш заможні верстви населення;

2. можна встановити більш високу податкову ставку, ніж 18%, для осіб, які мають більший рівень доходу. Наприклад, у яких дохід перевищує десятикратний розмір мінімальної заробітної плати, встановлений законом на 1 січня звітного податкового року, завдяки чому можна досягнути розміру надходжень доходів бюджету країни;
3. потрібно сприяти розвитку фінансового ринку, аби залучати більше грошових коштів і тим самим підвищувати доходи, що надалі сприятиме розширенню податкової бази з податку на доходи фізичних осіб та активізації методів оподаткування різних форм фінансово-інвестиційних доходів громадян.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Податок. [Електронний інтернет ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Податок>
2. Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України, затверджений Верховною Радою України № 1406-VIII від 02.06.2016, ВВР, 2016, № 8. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
3. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України, затверджений Верховною Радою України № 1084-VIII від 12.04.2016, ВВР, 2016, № 22. - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
4. Конституція України [Електронний ресурс] : Закон України, затверджений Верховною Радою України № 1-рп/2016 від 15.03.2016 - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
5. Власюк О.С., Шемаєва Л.Г. Пріоритети реформування та напрями перспективного розвитку міжбюджет- них відносин в умовах бюджетної децентралізації в Україні : аналітична доповідь / О.С. Власюк, Л.Г. Шемаєва. – К. : НІСД, 2015. – 80 с.
6. Борецько В. Напрямки посилення регулюючої функції податків з громадян / Борецько В. // Економіка України. - 2009. - №1 - ст. 50-57
7. Податок на доходи фізичних осіб. [Електронний інтернет ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/67044/ekonomika/podatok_dohodi_fizichnih_osib
8. Пушкарева В. М. Історія фінансової думки і політики податків [Текст]: навчальний посібник / В. М. Пушкарева. - М. : Финансы и статистика, 2003. - 256 с.
9. Всеукраїнська експертна мережа – Електронний ресурс: <http://www.experts.in.ua/> Режим доступу: «Головна – База знань – Економіка» - «Світовий досвід оподаткування доходів громадян і його використання в Україні» - Катрук Н.

10. Мартиненко, В. П. Основні напрями розвитку оподаткування доходів фізичних осіб / В. П. Мартиненко // Формування ринкових відносин в Україні. - 2008. - N 5. - С.70-74
11. Клець Л.Є. «Бюджетний менеджмент» - Вид-во 2007 р.
12. Податок на доходи фізичних осіб. [Електронний інтернет ресурс] – Режим доступу: http://buhgalter911.com/Res/Zakoni/NalCode/2016_rozdil4.aspx
13. Перерва М. Г. Податок на доходи фізичних осіб / М. Г. Перерва // Економічні науки. – Серія «Облік і фінанси». — 2011.— №8(29).— Ч.4.
14. Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : в 6 т. - Т. I : Генезис налогового регулирования : в 2 ч. - Ч. 1 / Н. П. Кучерявенко - Х. : Легас, 2002. - 665 с., с. 508
15. Лайко П.А, Шевчук І. В. Фіскальна роль оподаткування доходів фізичних осіб і напрями її зміцнення/ П.А Лайко, І. В. Шевчук // Економіка, менеджмент, агробізнес. — 2010.—Том 2, №1-2.
16. Рохманійко Т.С. Податкова система. [Текст]: навч. Посібник / Рохманійко Т.С. – Хмельницький.: ХНУ, 2007.
17. Відповідальність за правопорушення. [Електронний інтернет ресурс]. – Режим доступу: <https://uteka.ua/ua/publication/Otvetstvennost-za-narusheniya-v-sfere-NDFL-i-voennogo-sbora>
18. Legal history of income tax in the United States [Electronic resource]. - Access: [http://en.wikipedia.org/wiki/United_States_income_tax_\(legal_history\)](http://en.wikipedia.org/wiki/United_States_income_tax_(legal_history))
19. Податкове законодавство. [Електронний інтернет ресурс]. – Режим доступу <http://textbooks.net.ua/content/view/3740/93>
20. Сідельникова Л.П., Костіна н. м. «Податкова система» Видавництво 2013р.
21. Конституція України [Електронний ресурс] : Закон України, затверджений Верховною Радою України № 1-рп/2016 від 15.03.2016 - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

- 22.Перерва М. Г. Податок на доходи фізичних осіб / М. Г.Перерва // Економічні науки. – Серія «Облік і фінанси». — 2011.— №8(29).— Ч.4.
- 23.Налоги в Германии [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://boden-see.org/налоги-в-германии/>
- 24.Коблянська О. І., Даценко Т. Д. Утримання ПДФО із заробітної плати за новими правилами / О. І. Коблянська, Т. Д. Даценко // Облік і фінанси АПК. — 2011.— №2.— с.48-52.
- 25.Михайлюк Ю.І Фіскальний простір України як інструмент економічного зростання країни.
- 26.Борейко В. Напрямки посилення регулюючої функції податків з громадян / Борейко В. // Економіка України. - 2009. - №1 - ст. 50-57
- 27.Петухова Н. Е. Історія оподаткування в Росії IX-XX вв. : [Текст]: навч. посібник / Н. Е. Петухова. - М. : Вузовский учебник, 2008. - 416 с.
- 28.Борейко В. Напрямки посилення регулюючої функції податків з громадян / Борейко В. // Економіка України. - 2009. - №1 - ст. 50-57
- 29.Перерва М. Г. Податок на доходи фізичних осіб / М. Г.Перерва // Економічні науки. – Серія «Облік і фінанси». — 2011.— №8(29).— Ч.4.
- 30.Seligman Edwin R. A. The income tax. A study of the history, theory and practice of income taxation at home and abroad / Edwin R.A Seligman. - New York : The Macmillan Company, 1914. - 754 p
- 31.Taxation in the United Kingdom [Electronic resource]. - Access: http://en.wikipedia.org/wiki/Taxation_in_the_United_Kingdom#History
- 32.Сайт Державної Казначейської служби, [Електронний інтернет ресурс]. – Режим доступу: <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/>
- 33.Всеукраїнська експертна мережа [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.experts.in.ua/> - «Головна – База знань - Економіка»
- 34.Маліновська К.О., Гера А.С. Фіскальна ефективність податку на доходи фізичних осіб та його роль у формуванні бюджетів різних рівнів [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.znau.edu.ua/visnik/2011_2_2/427.pdf

- 35.Податкова соціальна пільга. [Електронний інтернет ресурс]. – Режим доступу: <http://byhgalter.com/podatкова-socialna-pilga-pravo-na-zastosuvannya-ta-poryadok-otrimannya-abo-splachuyemo-menshe-podatku-na-doxodi-fizichnix-osib/>
- 36.Кривцов О.О, Соціально - економічний розвиток України та ефективність оподаткування доходів фізичних осіб
37. Податок на доходи фізичних осіб в умовах інтеграції в європейське співтовариство[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy-confer.com.ua/full_article/971/
- 38.Електронний інтернет ресурс – режим доступу: http://ukrstat.org/uk/operativ/operativ2007/gdn/dvn_ric/dvn_ric_u/arh_dvn_kv_u.htm Офіційний сайт Державної служби статистики України
- 39.Економічні проблеми ХХІ століття: міжнародний та український виміри: Монографія / За ред. докт. екон. наук, проф. С. І. Юрія і докт. екон. наук, проф. Є. В. Савельєва. – К.: Знання, 2007. – 598 с. (Кончин В.І. Розділ 2.2. Нова теорія торгівлі).
- 40.Трофімова М. О. Податок на доходи фізичних осіб в Україні: фіскальна та соціально-регулятивна роль
- 41.Михайлюк Ю.І Фіскальний простір України як інструмент економічного зростання країни.
- 42.Ministry of Revenue and Duties of Ukraine (2012), Results work of the Department in 2012, available at: <http://minrd.gov.ua/dodatкова-informatsiya/eksklyuziv-vid-departamenti/departament-opodatkovannya-2/povidomlennya-/print-82113.html> (Accessed 28 September 2013).
- 43.Нікітішин А.О. Використання іноземного досвіду при оподаткуванні доходів фізичних осіб // Формування ринкових відносин в Україні. – 2007. - №9.
- 44.Безпалько І. Р. Досвід оподаткування доходів фізичних осіб у зарубіжних країнах [Текст] / І. Р. Безпалько // Регіональна економіка. - 2010. - N 2. - С. 159-166/

- 45.Коляда, Т. А. Особливості фіскальної ефективності оподаткування доходів фізичних осіб в умовах інтеграції [Текст] / Т. А. Коляда, І. Є. Чуркіна // Фінанси України. - 2010. - N 6. - С. 70-77.
- 46.ORJAN SOLVELL - Clusters – Balancing Evolutionary and Constructive Forces – 2008.
47. Інтернет журнал «Ціна держави». [Електронний інтернет ресурс]. – Режим доступу: <http://costua.com/budget/revenue/>
- 48.Мельник І.Б. Зарубіжний досвід щодо оподаткування доходів фізичних осіб [Текст] / Мельник І.Б.
- 49.Бутаков Д. Основи Світового податкового кодексу // Фінанси, 1996. № 8-9 Електронний інтернет ресурс – режим доступу: <http://epi.cc.ua/mirovoy-nalogovyiy-kodeks.html>,
- 50.Кривцов О.О, Соціально - економічний розвиток України та ефективність оподаткування доходів фізичних осіб